

ANTIPODISK POST

Av Sten Almqvist

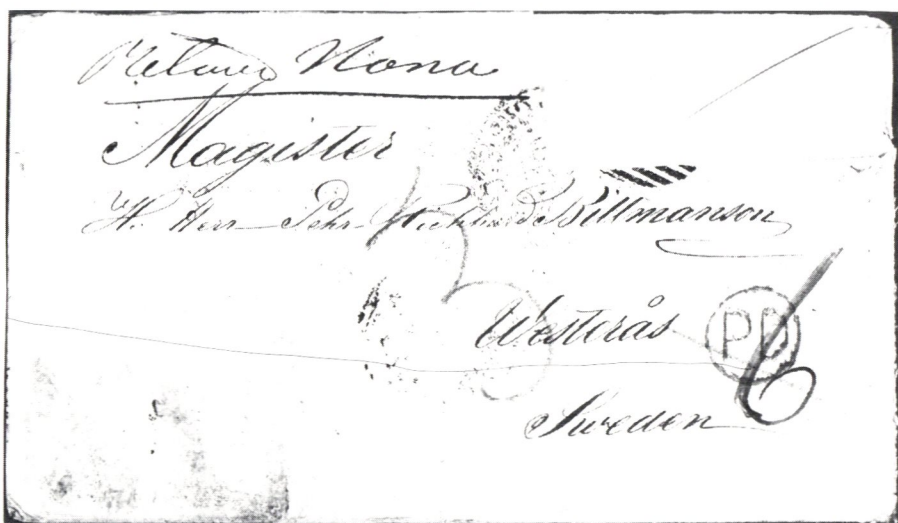
*Callaghans Creek – West Coast of New Zealand
January 8th 1867*

Som jag nämnde i mitt Nov.bref från Sydney-65, hade jag då pengar nog att betala min passage till New Zealand, men ganska litet kvar när jag anlände (endast circa en weckas ration = £2,10) Allt syntes till mig ganska främmande, när jag steg i land på denna ö. (den 10 Nov.-65) och contrasten mellan denna kust och Australien var i sanning ganska stor. Klimatet först och främst war vått och regnigt (nästan hela året om, sades af dem, som allaredan hade tillbragt 12 månader härute) i s.f. solsken o torcka, och i Hokitika, den största stad på kusten, då, endast 6 månader gammal, allt var bustle och commotion. Ibland de tusende folk, man beskådade, dels på gatorna, och dels i den willda skogen i bakgrunden, uppsättande sina tält var stor disappointment och bedröfvelse synlig, ty dåliga nyheter hade nyligen anländt från de nya guldfälten och många hundrade önskade sig tillbaka i sina nätta hem i Australien bland solsken och värme. Regn, regn, regn, war rådande hela tiden och proviant och accomodation på fabla priser. Underligt war det derföre icke, att de, som hade afsäljtit allt och upbrutit ett comfortabelt hem för att betala sin passage och, kanhända äfven sin familjs, vore litet missnöjda med framtidens utsigter. Det var omöjligt att lefva äfven på tarfligt sätt, för mindre än £2/10 i veckan.

Med dessa rader tar guldrävarern Ivan Feodor Billmanson efter ett drygt års tystnad åter upp kontakten med släkten i Sverige. I ett kort brev, daterat Sydney Nov 2nd 1865, hade han meddelat att han dagen därpå skulle lämna Australiens guldfält för att söka lyckan vid de guldfyndigheter som upptäckts på Nya Zeelands sydö. Därmed skulle han också inleda den sista markerade delen av sitt liv. De mödor och besvikelser som skulle möta honom var ännu fördolda, ännu levde hoppet att han skulle göra DET STORA FYNDET och därmed kunna återvända till Sverige och släkten som en fri, oberoende man.

Ivan Feodor Billmanson

I en artikel, publicerad i POSTRYTTAREN 1978, hade jag tillfälle att, på basis av en mycket stor brevsamling, numera deponerad på Emigrantinsti-

I den Billmansonska samlingen finns större delen av kuverten kvar. Frimärken har »plundrats», men vi kan ändå genom stämpelfloran få en bild av brevens väg från Australien/Nya Zeeland till Sverige.

tutet i Växjö, redogöra för ett inte bara säreget och värdefullt postalt material utan också berätta om ett säreget människoöde som vi genom brev, foton, dagböcker, kassaböcker, kartor och litteratur kan komma osedvanligt nära.

För att slippa en långrandig resumé av Ivan Feodors många öden och äventyr hänvisas till denna artikel. Dock må Ivan med några korta ord presenteras.

Ivan Feodor Billmanson föddes i Kila sn, Västmanland den 10 juli 1836. Han tillhörde en högborgerlig släkt. Fadern var dåvarande kaptenen senare majoren Johan Adolf Billmanson, vilken vid sidan av sin militära bana också innehade och brukade diverse säterier. Modern var dotter till en borgmästare i Sala och hette Elise Mariana Wahrenberg. Modern dog tidigt och fadern gifte om sig. Förutom brodern Richard, med tiden rektor vid Nora pedagogik, hade Ivan en rad halvsyskon. Det är framför allt föräldrarna och brodern Richard som brevväxlingen berör.

Ivan sökte sig, efter några korta studieår, till sjöss och kom redan 1850 ut på sin första långresa. Till en början arbetade han inom den svenska handelsflottan där han läste för styrmansexamen, men då han i ungdomligt oförstånd rymde från ett svenskt fartyg i England blev han tvungen att söka sig till engelska handelsfartyg.

Han gjorde flera resor till både Nord- och Sydamerika och när Krimkriget bröt ut hamnade han i Svarta Havets farvatten.

Liverpool blev under några år hans hemmahamn. Där träffade han också en flicka, som länge skulle dyka upp i hans minne vid ensliga vakter. En resa till Australien gav mersmak och väl i England mönstrade Ivan på för ytterligare en resa. Det visade sig dock, att befälet på det stora klipperskeppet förde ett hårt och hänsynslöst regemente. Vid ankomsten till Melbourne i Australien rymde han för andra gången. Han beslöt att söka lyckan på de vittberömda guldfälten. Han skulle aldrig mer gå till sjöss.

Mellan 1857 och 1865 skulle Ivan vara en av dessa fantastiska argonauter som aldrig upphör att tro på det fynd som skulle trygga återstoden av livet men som alltid får se sin lycka bedragen. Tidvis lider Ivan direkt nöd och han drabbas av svåra sjukdomar. Ibland måste han ta annat arbete för att åtminstone få mat för dagen. Han lär sig utan tvivel mycket om guld och guldgrävning men till föga båtnad för penningbörsen.

Breven till och från Sverige blir hans livs höjdpunkter. Den till en början sporadiska och genom postvägarnas ofullkomlighet osäkra brevväxlingen stabiliseras med tiden. Brodern Richard och fadern är de främsta adressaterna. Breven blir en navelsträng till allt det som Ivan saknar och längtar efter: släktens trygghet och borgerliga framgångar, ett rikare kulturellt liv och den vänskap som han inte kan få bland de oroliga och oftast obildade guldgrävarna.

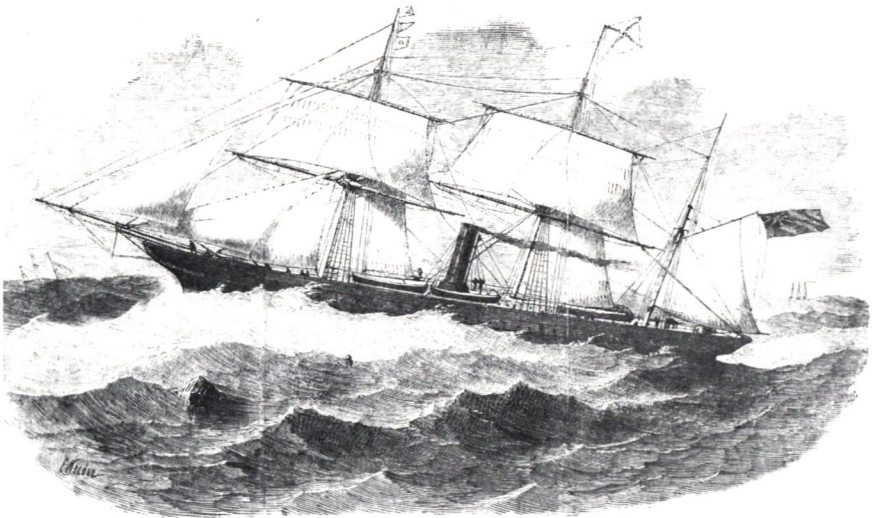
När Ivan beslutar sig för att följa locktonerna från de relativt nyupptäckta guldfyndigheterna på Nya Zeelands sydö är det ett sista försök att vända fattigdom till oberoende för — endast som oberoende kan han tänka sig återvända till släkten och den lilla förmögenhet han äger i hemlandet.

Nya Zeeland.

Om vi reser till andra sidan av jordklotet från Sverige sett, till vår antipod, så finner vi inte så långt därifrån öriket Nya Zeeland. Det var länge

Ivan Feodor Billmansson var en ung man när han dog, sett ur vår synvinkel, och våra dagars »medelålder». Ser man hans erfarenhetsålder i livet, var han en gammal man när han dog. Kanske han rent av önskade sin död?

THE AUSTRALIAN ROYAL MAIL STEAM-SHIP "SYDNEY."

En engelsk postångare under den tid Ivan var i Australien och på Nya Zeeland. Segelfartygen började ersättas av ångfartyg som hjälpte upp hastigheten med en större segelmassa.

en engelsk koloni, men är numera ett självständigt rike fast ingående i samväldet.

Öarna upptäcktes på 1600-talet av den holländske sjöfararen Abel Tasman, men hans upptäckt lockade inte till bosättning. De infödingar man mötte och som kallades maoris visade föga vänlighet gentemot inkräktarna.

Av större betydelse för framtiden blev kapten James Cooks besök 1769 och beskrivningar av de stora öarna. Men detta förde inte med sig att denna övärld blev lagd under engelsk domvärjo. Tvärt om skulle det visa sig att man i England hade föga intresse för att annektera landet.

Mot slutet av 1700-talet och i början av 1800-talet vidtog en omfattande jakt på val och säl i dessa avlägsna farvatten. I vikarna anlades små bosättningar vilka befolkades med ett minst sagt hårdfört släkte. Något lagbundet samhälle kan man inte säga att det var. Fångar från Australien började ta sig till öarna och att dessa s.k. convicts inte var Guds bästa barn hör till sakens natur.

Det började också uppstå motsättningar mellan infödingarna och de vita. Infödingarna, som tillhörde den polynesiska rasen, och som själva kommit till öarna i slutet av 900-talet och senare invandringsvågor, var ett stridbart, intelligent och välorganiserat folk. Kanske på grund av köttbristen som uppstod vid den tydligen för hårda jakten på vilt, hade denna brist ersatts med kannibalism. Snart framstod Nya Zeeland för de vita invandrarna och sjöfolket som en av jordens farligaste platser, åtminstone om man såg fram mot en hederlig begravning.

De första missionärerna kom tidigt till öarna men hade till en början små framgångar.

Invånarna på Nya Zeeland blev mer och mer övertygade om att ett ordnat samhälle endast kunde uppnås med stöd från England, engelska trupper och The Royal Navy. Man fruktade också att Nya Zeeland skulle bli en Australisk koloni.

Guldet och guldrusningen

1861 upptäcktes i Otagoprovinsen på Sydön rika guldfyndigheter. Upp-täckaren var en australiensare, som hette Gabriel Read, vilken grävt guld i både Kalifornien och Victoria i Australien. Det gav upphov till en hetsig guldrush. Inom två år hade befolkningen ökat på Sydön från 12.000 personer till över 60.000. Många var naturligtvis tillströmmande Nya Zeeländare, men de allra flesta kom från Australiens guldfält. V. och N. delarna av Sydön är beklädda med höga bergskedjor, som gör området svårgenom-trängligt, men de tillskyndande lycksökarna skydde inga ansträngningar. Detta förde med sig att ytterligare guldfyndigheter gjordes. Varje nytt rykte om en ny fyndighet förde med sig att guldletarna packade ihop tält, utrustning, vapen och föda och trampade iväg till det nya stället.

Vi skall låta Ivan komma till tals i ett långt, men beskrivande brev. Ivan var, när han satte sig vid skrivdonen, en flitig man och därför kan det vara

Denna bild från en guldfyndighet på 1860-talets Nya Zeeland visar gruvor, olika sätt att vaska fram guldet och hur man bodde. Den tidigare skogen höggs ner för att stötta upp gruvgångarna men också för att ge värme och liv åt nattens lägereld.

rättvist mot honom som brevskrivare att föra fram åtminstone större delen av ett sådant »beskrivnings-brev». Det kan också vara av intresse att se hur han sökt bevara det svenska språket. Det var breven och några få tidningar som bibehöll hans språkkunskaper i det annars kompakta engelska språkhavet. Det var också ytterst sällan som Ivan mötte landsmän. Det ser närmast ut, som om han försöker undvika dessa. För övrigt vet vi att även vid sådana möten så var det engelska språket som användes. Nu till brevet, som är daterat Callaghans Creek February 2 1867.

Du begärde i ditt bref att få höra något om Nya Zeeland och jag skall därför ändra trafiken för en stund och gifva dig en kort beskrifning af denna ö, dess klimate, topography, natural historia, mineraliska och andra resurser, så widt jag genom egen observation och andras erfarenhet, haft tillfälle att lära. Klimatet först och främst, de första 12 måner of min vistelse här var ganska vått, och det regnade oftare än behagligt; för öfrigt är det af stor mildhet, undantagandes på större altituder hvarest snö faller om vintertiden och hvilka trakter äro ännu icke bebodda. Vid den plats jag för närvarande är bosatt såg jag endast några veckors frost under sista vintern, men den var ibland stark nog att frysa mina pantalonger stela när jag var i vattnet, samt göra en iskaka på ryggen af min skjorta, från min perspiration när jag arbetade. Jag arbetar nästan alltid genomblöt up till knäna, och ofta nog högre up, men sällan alldeles torr, och jag hafver därför blifvit tvungen att bruka calsonger sedan sista Maj mån.

hvilka jag förut aldrig nyttjat i hvarken kyla, värme, wäta eller torka, endast med undantag såsom till sjöss, på vintern i Svarta hafvet o Cape Horn etc. Klimatet är likväl ganska hälsosamt häruppe isynnerhet, men emot kusten råder ganska ofta Rheumatisk feber och miasma(?) från de våta swamparna. Jag hafver Gudilåf ej varit det minsta sjuk sedan jag kom hit undantagandes en och annan liten indisposition efter en långvarig blötning eller en tung dags march med 50 lbs på ryggen, hvilken jag likväl snart bortdrifvit genom hårdt arbete.

Ack käre bror! du kan aldrig tro, huru påkostande allt sådant börjar att blifva numera för mig; ingen enda riktigt behaglig stund hafver jag; ej heller någon verderad vän att samtala med och öppna mitt hjertas tankar arbetar grufligt hårdt från soluppgång till nedgång för att förtjena nog att en gång få lindra denna min lefnad, och hvilken lindring jag kan se ganska klar framför mig, hade jag blott medel att verkställa den; men detta tager kanske en lång tid, ja år, och innan dess blir wäl mitt tålmod förloradt och du får höra af mig från någon annan del af jordklotet.

Jag längtar att göra en hemvisit, men dessförinnan skulle jag vilja göra en fotfästning här, och dertill hafver jag ännu mycket ogjordt. Under min vistelse i Australien var jag tvungen att lemna quar många af mina saker och thing, kläder, böcker o viktiga papper, etc. på åtskilliga ställen. Dessa ligga ännu quar, ehuru jag är osäker om dess rätta tillvaratagande. Allt är af större värde än £ 100 till mig och jag skulle bra ogärna vilja förlora det. Hälften af din sista summa jag fick utsänd betalte endast några skulder som jag var tvungen att göra den tid jag var förutan arbete och det öfriga var ej mycket att börja en speculation på en större scala. Hafvande varit tolf månader på Gulf-diggings till förlust hade jag endast nog att komma hit med, och hafver sedan dess sträfvat att förvärfva nog att bli oberoende här, och sedan att taga vara på mina saker förrän jag förlorar allt, men det går långsamt.

Men att fortfara med beskrifningen af denna ön. Klimatet sedan gulduptäckningen har undergått en stor förändring och det regnar nu icke så mycket som fordom; hvilket är en följd af den stora skogsröjningen, som alltid sker hvarrest guldgräfvaren framtränger. Det topografiska utseendet af denna ö är högst besynnerligt. Landet består endast of Berg, backar o kullar i alla directioner, undantagandes en och annan liten slätt eller Manakaswamp. Kusten är skogbeväxt ända upp till snölinien då bergen börja att blifva kala o bara. De nästan oräkneliga små strömmar, som flyta nedåt hafvet likna kanaler, ehuru krokiga, ty de hafva alla, med få undantag, branta och perpendiculära sidor med endast ett o annat ställe tillgängligt för att upklättra. De största floderna, the Buller o Grey rivers kunna endast

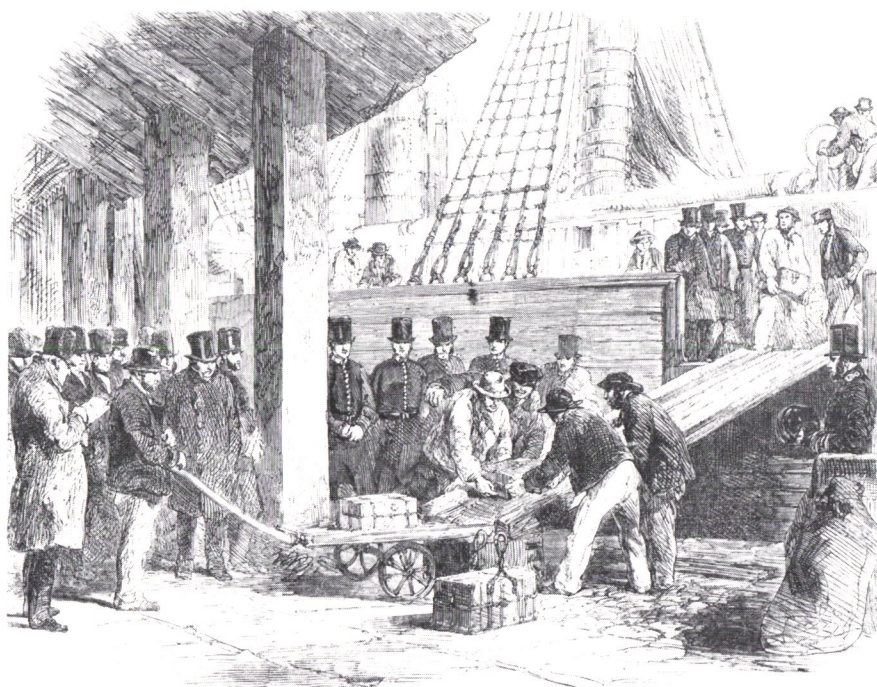
A FAMOUS GOLDFIELDS HOTEL: THE EUROPEAN, IN
PRINCE'S STREET, CHARLESTON, ABOUT 1869

Guldet lockade 10.000-tals människor till NV delen av N.Z:s sydö. Guldgrävarstäder växte fram som svampar ur jorden. Brädstäderna kunde erbjuda alla civilisationens fröjder – bara man inte hade alltför stora pretentioner. Detta hade Ivan och undvek därför salooner och glädjegator.

flyta vanliga båtar omkr. 30 mil up, floderna äro för strida o derföre ej djupa o segelbara. Kusten är ganska låg och är formerad uti terrasser den ena högre än den andra, dessa sträcka sig många mil inland, då de smärre bergskedjorna vidtaga och räcka ända upp till Alperna snöbetäckta hela året om. Dessa terrasser på kusten presentera ett ganska kuriöst utseende från sjösidan samt äro ganska rika på guld. Följande utmed kusten, när jag först gjorde min tur up i landet, så uptogo vi åtskilliga claim, hvilka vi ej hade medel att arbeta, ty guldet var så tunnt som pulfver och behöfde en chemical process för att extracteras, neml. en kopparplåt begjuten med quicksilfver medelst nitric acid, samt en quicksilfver cradle, hvilken apparatus wid den tiden alldeles icke fanns eller war för dyrbar för att köpa neml. £40. Three of dessa claims som vi upptogo och uppgäfvo, hafva af de lyckliga hållarne utaf omkr. 2 000 £ per man och de betala väl ännu.

Inlandet består också af höga terrasser på sidorna af floderna, hvilka äro alla mer eller mindre rika på guld. De innehålla gröfre guld än dessa nedvid kusten samt hafva en riktig sandstenbätten, på

De guld- och postförande fartygen fick bevakas mycket noga. Här skall guld transporteras till Europa under öfvervakning af polis och banktjänstemän.

DIGGERS IN SUNDAY DRESS, ABOUT 1868

Guldgrävarna försökte då och då koppla av från arbetet i »minan». Till en början fanns Ivan med i laget, även om han hölls för att vara litet annorlunda. Allt efter tiden gick blev han en större och större enstöring, som man fick mindre och mindre utbyte med. Ivan blev en mycket ensam man.

På fotot, från 1868, ser vi några guldgrävare som tagit på sig söndagsstassen och träffats för några timmars samtal.

vilken guldgruset hvilar, hvaremot på kustterrasserna någon båtten hafver ännu icke funnits, ty de bestå af stratum på stratum af grus och black sand hvilket sednare innehåller det fina guldets. Partier som arbeta midt ute i strömmen häruppe hvarrest jag är, hafva naturligtvis watten tillhanda för sitt arbete, men de som arbeta de högre belägna punkterna eller terrasserna måste bringa watten från en lång distance högre up i floden för att få det att rinna på samma altitude eller

plan (level) som jorden man ämnar arbeta är belägen. Af sådan egenskap är minaracer den ena endast $\frac{1}{2}$ mil lång 14 fot öfver wattenytan i strömmen och inom 25 fot af den höjd, som jag ämnar bringa den för att göra den af någon brukbarhet. Jag hafver derföre nära en hel mil ännu att förlänga den, men det hårdaste arbetet är öfver. Den andra Racen är $\frac{1}{2}$ mil lång och inom 3 fot af jordytan, men vill ej commendera så höga punkter, ej heller så rik grund som den 1:sta när completed.

Denna del of N. Zealand var icke befolkad uti inlandet före guld-uptäckten, endast några få infödingar lefde på kusten, men landet börjar nu bli uptaget af capitalister, som idka alla slags näringsgrenar. Städerna på kusten hafva sprungit up ofantligt quickt, samt äro nu of betydligt anseende i afseende på commerce o.d. Jag sänder med detta bref 2nne Newspapers, ett från hvardera af de två förnämsta städerna. På mineraler är denna ö ganska rik, o guld synes vara skingradt öfver hela ön, i mera och mindre quantiteter enligt landets läge och beskaffenhet. En stenkolsmine, som gifver ypperlig kol, har varit i fullt arbete för nära 18 månader, och är en anseelig förmögenhet till Companiet, som äger densamma. Sömmen (the seam) är från 20—25 fot tjock och förmodas räcka längst hela westra kusten of denna ö. Stenkol finnes på mångfaldiga andra ställen genom hela ön, men ofördelaktigheten att arbeta densamma, samt de långa distancerna från någon hamn, göra dem för närvarande af ringa värde. Den förutnämnda minan är belägen på norra stranden af floden Grey — 8 mil från staden Greymouth, hvilken är belägen på södra sidan af flodmynningen. En ganska stor tillbakadragning af detta lands snara befolkning och prosperity är behovet af några större, goda och säkra hamnar, som ej finnas på kusten. Flodmynningarne äro de enda platser för fartyg att ankra med någon säkerhet och de rymma endast små fartyg; de äro äfven ganska osäkra att inträda öfver the bar, eller de skiftande sandbankarne. Andra mineraler finnes också up i de högre bergstrakterna såsom Coppar, Tenn etc. — men det är swårt att genomtränga landet och dess explorering går derföre ganska långsamt.

Gouvernementet är trög med hjälp, och man kan med skäl säga, att den stora framskridningen med denna kusts importance är helt o hållet egande till de privata och individuala efforts and energies of den practicala guldgräfvare-klassen. Floran på kusten är ganska liten och knappt värd att tala om, men trädesarter finnes här mångfaldiga, åf hvilka jag förut aldrig sett en enda sort. Af de som jag noteradt finnas 6 slags gran o tall, neml. Black Pine (mero); Silver Pine, Yellow Pine (Rimu); Red Pine (Picara) Sugar Pine; Festoon Pine (Cracalero); af Björk finnes 3nne slag, neml. Black Birch, Silver-birch och Dwarf birch; sedan kommer Lancewood; Bastard Lance-

wood; *White Ceder* och *Tatta*, insidan of hvilket liknar *Ceder*, växer ganska stort med krokiga grenar liknande en *Ek*, men dess löf äro lika körsbärsträdet. Detta trädslag är af det högsta värde på denna kust, samt äfven af den största hårdhet. *Manuka* är ett annat hårdt trädslag, liknande en *cypress*. Detta tillika med ett slags *Maple* utgöra de största och förnämligaste träden här på kusten. Af smärre trädesslag hafver jag observeradt omkr. 20 olika sorter men hvilkas namn jag hafver ej fått reda på. *Faunan* är liksom *floran* af knappast någon betydighet. Af *willda quadroleds* finnas endast råttor, hvilka synes hafva varit de äldsta och talrikaste innevånarne förrän den hvita mannen hitkom; går man hvar som häldst i skogen, så är man om nätterna besatt med dem på alla håll, och de lemna ingenting ostördt som de kunna åtkomma och förtera; de äro stora som kattungar. Af fåglar finnas här *Svarta Änder*, *Paradis-änder*, med hvita vingar *Maorihönan*, stor som en vanlig höna, brun till färg, korta vingar och oduglig för flygt. Den är en stor läckerhet och finnes talrikt på vissa trakter öfver hela ön. *Koewez* (powen *Kivi*) nästan en (rara avis) har en lång näbb, ingen stjärt, inga vingar och inga fjädrar, lång hals o långa ben, stor som en höna, hvit till färgen i (dunen) oduglig att äta. *Kaka*, en slags stora papegojor som finnas här i stor ymighet på vissa årstider, är goda att äta. *Skogsdufvor*; den största läckerhet af dem alla, är gråblå på vingarna, hvit på bröstet, röda fötter o röd näbb, stor som en vanlig höna. Dessa äro alla ätbara foglar. Sedan kommer en slags *sparfhök*, 2 o 3 slags *ugglor* o *natthökar*, *Nya Zealand-kråkan*, ramsvart med stora ljusblåa ringar omkring ögonen o röda lappar hängande från öronen, of samma substance som en *tuppkamm*, de vandra i par; äro ganska tama men sällsynta. *Sadel-fogeln* *Pastorsfogeln*, *N.Z.Canarien*, *Flugsnappare* 3 á 4 sorter, *Domherrar*, 2 slags med gula o hvita bröst i s.f. röda, *Trastar* och en slags små gröna *Tättingar* utan stjärt äro vanligaste af alla.

Af fiskar finnas *Ål*, *Aborre*, mört och en slags *gliet* (white bait). *Ålen* är en delicacy och finnes här på klart watten. *Kräftor* fångas inga att tala om. *Ormar* finnas alls inga, endast några få *ödlor*, men äfven de äro ganska sällsynta. Du vet nu närpå lika mycket som jag af detta land. Rätta läget om dess förnämsta platser får du väl konsultera kartan om som jag sände dig. . .

Postgången

Den *Billmansonska* brevsamlingen har ett stort postalt intresse beroende på flera anledningar. Brevskrivarna börjar nästan konstant i sina brev med att redogöra för både de brev som erhållits och de brev som avsänts under senare tid. Man redogör understundom för de vägar som man sänt breven och man önskar få en bild av säkraste postbefordran. Ett bekymmer, som man aldrig kan lösa, är *Ivans* önskan att få sig tidningar tillsända. Många

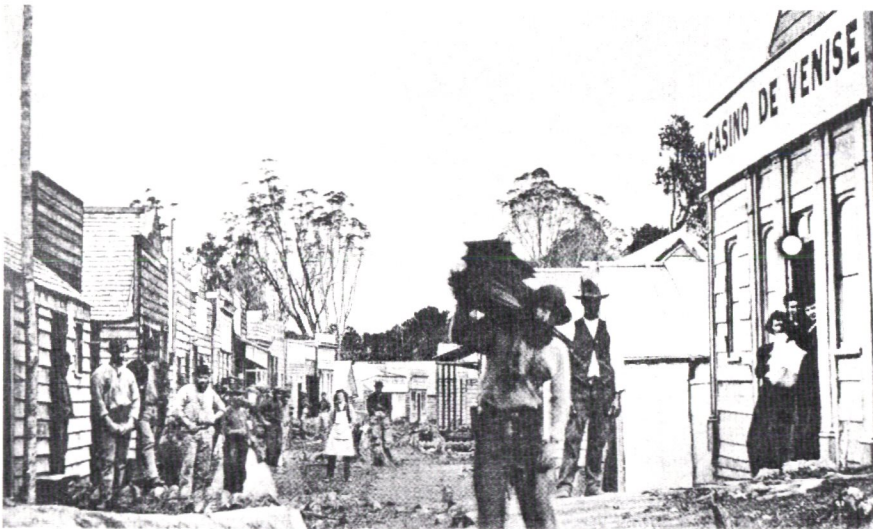
rader av utgjtelser gentemot postverk och postbefordrare produceras. Man får det absoluta intrycket att dessa trycksaker inte behandlas med samma omsorg som brevposten. Ivan tycker också att tidningsportot är dyrt, varför han ber Richard att för dessa utgifter ta av pengarna i Ivans innestående morsarv.

Då och då gör bröderna upp hela listor på de senare årens ankomna och avgångna brev. En stor svårighet för breven att nå Ivan var naturligtvis att han sällan hade en fast adress och att han aldrig bodde någon längre tid på samma ställe. Breven blev liggande på poststationerna och kunde inte alltid avhämtas. Vägen från lägret i ödemarken, om det nu fanns en väg, till posten i staden var lång och besvärlig.

Så här skriver Ivan i ett brev:

Callaghans Creek Febr 8th -67

*Du kan alldrig tro huru likgiltiga Post Office Officerarna äro här-
ute. Om de hända att hafva mycket göromål om hand, när efterfrå-
gan göres för bref, så svara de ofta nekande utan att efterse och
sålunda får man sina bref ofta nog månader försent, t.ex. Dina sista
tvenne bref visade Sydney postmärke af Maj månad, Hokitika of
June – Greymouth (endast en dagsresa from Hokitika) i Aug. och ej
förrän i Nov. erhöill jag dem efter att hafva nästan hvarje vecka*

NAPOLEON'S HILL, AHAURA, ABOUT 1869

Ahaura var länge den närmaste by med litet av civilisation som Ivan i Callaghans Creek kunde söka sig till. Fågelvägen var det bara några miles, men i verkligheten måste man följa flodernas dalar. Det blev en lång vandring.

repeterat min efterfråga, dels personligen o dels gen. bref. Hädanefter vore säkrast för dig att sända alla bref via England and by the Panama & New Zealand route; ty en ny postlinie hafver nu blifvit öppnad mellan dessa 3 werldsdelar directe. Companiets fartyg äro äfven of den 1:sta classen och ganska snabbseglande. Det vore äfven bättre om du adresserade till Nelson Postoffice i s.f. Sydney, efter detta bref. Du måste veta, kära Bror, att i sådana städer som Sydney eller Melbourne är det ej så lätt att ihågkomma en persons namn, förutan han vore någon hög person med stor correspondence, dessutom ombytas officerarne i Post departementet så ofta att det blir så mycket swårare att få ens namn igenkändt.

I sitt nästa brev från samma ställe daterat Nov 16th 1867 skriver han:

Kära älskade Broder!

Ändteligen hafver nu postgången blifvit mera säker och snabb, ty dina brev af Maj 27 — Juli 2 — tillika med Julibrefvet of -65 med Adolphs porträtt, erhöill jag i ganska god tid; äfvenså Wexeln på £ 100 — som anlände i Nelson (stad på N. sydön. S.A.) den 22 september ock hos mig den 15 Okt. endast en vecka efter ditt sista bref of 27 Maj.

I decemberbrevet 1868, efter 9 månaders tystnad från Ivan, skriver han åter en hel del om postgången och redogör för erhållna brev:

Panamá-postlinien har gått i qvav och detta är så mycket mera inconvenient sedan den varit utmärkt för sin punktlighet likväl som billighet i leveransen of posten. — We måste därför hädanefter begynna den Orientalal linien såsom förut.

På Nya Zeeland hade Ivan fler postlinjer att välja mellan. Där fanns dels den som utarrenderades av det Brittiska postverket och gick via Medelhavet landvägen över Egypten, till dess Suezkanalen var färdig 1869. Brev kunde också sändas via Goda Hoppsudden över Indiska Oceanen. Nytt för Ivan var brevlederna via Amerika, vilka gick från San Francisco tågledes till New York och båt till England och Sverige samt vägen över Panamanäset. Över näset gick posten landvägen, då någon kanal ännu inte var byggd.

Callaghans Creek, Grey River, 10 July 1871

We Hafva nu ett annat post Companie, Amerikanskt, hvilket magnifica fartyg göra sina turer mellan San Francisco och de Australian Colonies hvilka subsiderar tillsammans omkring 100.000 Pund Stng om året. Fartygen göra dock 13 resor om året mellan San

Francisco, Honolulu, Fiji-öarna och Dunedin (Otago) fr. hvilken hamn Fartygen går till Melbourne och Sydney, hvilken är den sista stad they call at. Åtteresan till San Francisco sker via Aukland (N.Z.) och derefter samma route back på 25 dar fr. Sydney. Sedermera fortskaffas passagerarna och posten medelst den Pacific Railway till New York och derifrån till Liverpool. Hela denna route tager endast 40 dagar till London . . .

I samma brev kommer litet postskvaller:

Jag skall berätta dig en sak angående säkerheten of dina brefs o tidningars utsändande neml. att när de anlända i London postoffice, alla bref och tidn. som äro öfver 15 dagar gamla bortkastas i en hög och derefter till pappersbruket att göra nytt papper för goudenementet, så det är nödvändigt att du såg efter tiden. Appropos' om mina bref (blir) liggande i Nelson so länge, så kan jag väl förklara detta, ty post-embetsmennen i Nelson hafva ett namn för carelessness öfver nästan hela Colonien . . .

Livet på N.Z. för guldgrävaren Billmanson.

Säkert stod det nog ganska klart för Ivan Feodor Billmanson att hans djärva satsning att bege sig till Nya Zeeland var ett långt större misstag än det att »landa» sig i Australien. På den torra kontinenten var åtminstone klimatet någorlunda. Ideligen kommer han tillbaka till det myckna regnandet. Stora sumpområden med svärgenomtränglig snårvegetation blir en pina vid varje förflyttning till kusten. Visst söker man bygga vägar eller utnyttja floderna men dessa svämmas ofta snabbt över genom regnen eller snösmältningen vid bergen.

Guldet finns ofta vid floderna och bäckarna och Ivan får stå timmar och dagar i isande kallt vatten. Hans hälsa står inte rycken för detta. Han byter guldfält i hopp om bättre tur, men drar sedvanligt nog en nit. Men han vägrar ge upp — eller, det säger oss hans redogörelser för den ekonomiska ställningen, han måste fortsätta för han har inte medel till annat. Vissa år går debet och kredit inte ihop sig, ibland får han ett litet, ack! så litet överskott.

Vaskpanna och den ensamme guldgrävaren börjar bli ett passerat stadium i utvecklingen på N.Z. liksom det blev i Amerika och Australien. Industridriften etableras, bolag skapas med ett mer eller mindre luftigt kapital i botten.

Ett försök att följa med i denna utveckling visar Ivan upp. Vid de flesta vaskningsmetoder fordras vatten, men det är inte alltid tillgängligt vid guldfyndigheten. Ivan börjar bygga vattenledningar, ett hårt och slitigt arbete med stockar och bräder. Kilometerlånga rännor, lika dem som användes vid timmerflottning i Norrland, skall byggas.

Vid ett tillfälle får Ivan ett sådant i det närmaste färdigt arbete förstört vid översvämningar efter ett skyfall.

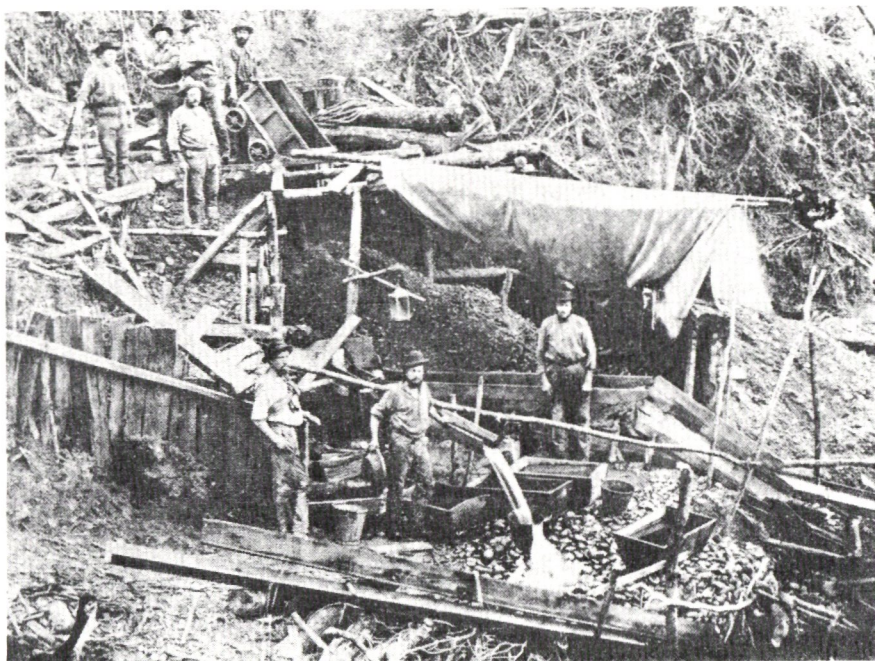
Det är inte att förundra sig över, att breven ibland inte blir skrivna i »laga och överenskommen» tid. Man kan riktigt känna av orden hur Ivan skjutit och skjutit upp igen breven till hemmet.

Så klagar också broder Richard i Nora allt enligt följande brev:

Nora den 31 Juli 1871.

Min älskade Broder!

Tretton månader hafva förflutit sedan vi sist hörde något från dig, det var nämligen i Juni 1870, och du kan då ej undra, att vi känna oss oroliga öfver dig, så väl gamle Far och mor som syskonen. Du lofvade dock i det sista bref, som var dateradt i Januari 1870, att du i Maj samma år skulle skrifva vidare, och därför väntade jag sedan på hösten och har väntat ända sedan på ett nytt bref från dig. I ditt bref underrättas jag om, att du ändtligen erhållit flera bref från mig, det sista af Jan. -69. De bref, som jag ej vet, om du fått, äro således mitt

Ingången till en »Claim» i Charlestoneområdet

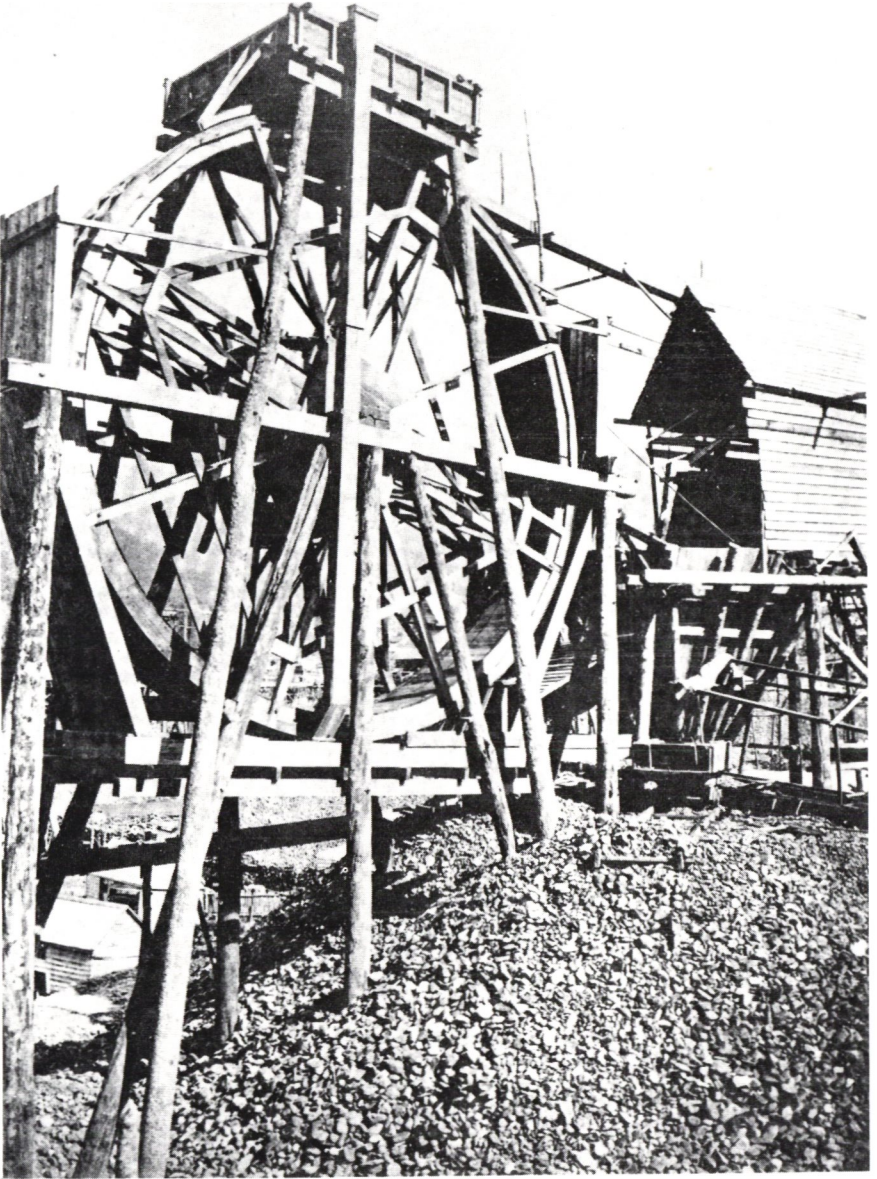

A HOME IN THE BUSH: DIGGERS' HUT NEAR WESTPORT

Långt ifrån allt guld kunde vaskas ut vid flodernas avlagringar. Anade man att guldet låg insprängt i bergens sedimentavlagringar sökte man sig dit genom djupa schakt. Ofta inträffade olyckor i dessa gruvor, då man inte stagade tillräckligt i orterna. Tälten ersattes med tiden med enkla hus, eller kanske vi skall säga hyddor. Den vi ser på bilden var sannerligen av fin konstruktion.

Oktoberbref 1869, hvilket kom tillbaka hit i Februari i år efter att ha varit i Nelson, och som jag genast åter afsände, derefter mitt Julibref 1870 och slutligen mitt Februaribref 1871. Dessutom har jag sänt dig Okt.-69 6 st. tidn., i Juli samt. m. brefvet 16 st. o d. 17 Dec. 15 st. tidningar Dagl. Alleh. Har du fått några af dessa tidningar? I förväntan på att få höra härom, dröjer jag med att sända vidare sådana från den sista riksdagens strider. Huru mycket roligare vore ej allt, om du vore på något närmare håll, dit posten gick säkrare. Då kunde man tryggt skriva huru ofta som helst och sända tidningar litet dessemellan.

Ivans guldlycka var inte god. Det visar hans brev, kassabok och dagbok. Han försökte sig på att bli en av guldfältens servicemän. Leverantör av vaskningens eftertraktade vatten. Långa vattenrännor konstruerades, transporthjul desslikes. Men . . . vattnet gav och vattnet tog. Konstruktionerna och arbetet spolades bort av de översvämmande floderna.

Angående sin hälsa så spekulerar Ivan följande i det mycket långa brevet från den 10 juli 1871:

Nu vill jag säga en liten smula om mig sjelf, jag är ännu lika dålig som när jag började skriva och Gud vet väl om jag någonsin blir bättre. Om jag endast hade råd att fara öfver till Sydney N.S.W. och få taga en Turkish bath, som man kallar det, hvilket gör en person undergå förfärliga swetningar och rubbning, ty de leda dig från rum till hvilka förökas i temperature, till dess perspiration är rinning från en like watten, och när man kommer ut så är man som en ny meniska – detta bad kan fås öfver hela Australian Colonies i de stora städerna, men icke ennu i N. Zealand. Jag hoppas nu min kära bror att du vill ursäkta min skrifning, ty jag kan icke skriva såsom förr. Jag hafver glömt bort en stor del of Svenska språket, ty jag eger icke en enda svensk Bok, de voro förlorade med de andra sakerna.

Farwell nu min älskade Bror Hälsa hjerteligen din kära Hustru och alla föräldrar syskon och Cousins – Du skrifver aldrig om Farbror Fredrik och hans familj. Hur är det? Hälsa honom mycket från mig Skrif snart och gif glädje till din evigt tillgifna Bror

Ivan.

P.S. Om jag blir lycklig nog att få min hälsa igen och mina omständigheter bättre and de äro för närvarande, så skall jag skriva genast och underrätta dig – Detta bref inlägges uti 2 särskilda Couverts

I.F.Bn.

Slutet.

Ytterligare ett par brev efter det långa julibrevet 1871 kommer Ivan att skriva. I ett brev daterat Graymouth July 28 1872 talar han fortfarande om nya guldfyndigheter. 4 månader tidigare hade han givit upp Callaghans Cr. och begivit sig till den lilla staden Graymouth. Han är sjuk, fattig och modlös. I stan har han träffat några svenskar och säkert ökar det på hemlängtan. Han funderar i varje fall på att söka ta sig till Nya Syd Wales i Australien. Han har reumatism. Brevet slutar med en bön om ekonomisk hjälp. Han behöver 80 – 100 Pund Stng. I avvaktan på pengarna stannar han där han nu befinner sig.

Ivan Feodor Billmanson tas så in på sjukhus!

En svensk i staden förbarmar sig över den ensamme mannen och utan hans vetskap skriver han till broder Richard. Då vi här får en utomståendes syn på Ivan låter vi brevet oakortat delges läsaren: Vi vet inget mer om Algot Löndahl utöver vad han själv berättar.

Tell Herr Pastorn R. Billmanson, Nora.

Emedan jag en liten tid har varit Bekant med Pastorns Broder, Ivan, tager jag mig frihet att på bästa sätt i Korthet omtala hans omständigheter.

2^d
Magistern H. H. Hillmanson,
Nora
Sweden

PD

20012

Nelson
AU 5
48 10 72
32
RE-AD
HILGMASSON
ZN

Nya Zealands Halfpence
den 24 juli 72.
Algot Löndahl

Kuvertet till Algot Löndahls brev.

För omkring ett år sedan blef jag bekant med Ivan Billmanson uti en liten aflägsen Platts Som heter Kallagans i omkring 20 E. mil från här. Han ägde då hälften uti en vattenledning där och arbetade den sjelf, dock utan någon vederjälning män han trodde det skulle bättra sig så att han skulle skrapa ihop lite penningar och gå hem. han talte om för mig att han hade ett hem att gå till och även förmögenhet nog för sin dagliga bergning jag rådde honom att gå och mönstra jenast emedan jag hörde att han hadde altid havit otur här i landet, men han

töcktes ej vara villig jag var 2 gånger uti hans Tellt och feck läsa några gamla svenska Tidningar, vilka dock voro nya för mig, han visade mig och några porträtter från sin family, och syntes möcket rörande då han talte om sina förhålanden från hemmet, emällertid lämnade jag den platsen och geck tillbaka hit var jag hadde varit förut och hörde ej mera af honom förränn omkring 2 månader sidan, då jag var nere i en liten stad som Heter Ahaura, jag treffade honom der, han såg möcke nedslagen ut och töcktes ej känna mig förränn jag noga beskref var vi hadde träffats förut, han talte då om att hans gamla Companjon hadde kommit i skuld och hela vattenledningen blef såld på utmätning Auksjon jag sade du bör ej vara ledsen för det när du ej kunde förtjänna födan och har varit der så länge, han medgaf det då, men han önskade att få något arbete, jag löckades att få det för honom, och jag sade om han ej söckte om att vara der gå hit till mig och jag velle göra vad jag kunde till han får respenningar hem. Han kom hit för omkring tre vicker sidan och på samma dag feck han 2 bref det ena daterat Nora den 9 April 1872 Från Herr Pastor och det andra Sala den 3 samma månad och årtal från sin fader. han har varit hos mig för en vecka men som jag är möcke trångbodd så har jag skaffat hom ett hus var han kan bo tills han lämnar landet jag har gått i Borgen för honom för Kläder och Provi-ant hvad han behöver tills han går hem emedan jag sjelf ej är uti omständigheter att förskotera det, han ser nu redan på dessa få dagar att bliva lite bättre till lynnes ehuru han dock ännu är dystert och oförmögen att arbeta men jag hoppas att han snart blir bättre. Jag har också rådfrågat mig med en läkare och han säger det enda som fordras är uppmuntran och om han kunde snart komma till sina anhöriga så på några månader eller även dagar skulle han bliva återställd både i hälsa och humör, även jag vill försöka den saken, för jag när jag får bref från mina bröder eller Söstrar velket är merendels en gång om året så känner jag mig ändrat både till Lynne och humör alldeles förändrad för flera dagar, och jag har varit borta möcke längre än Ivan, och skulle alltså glömt det mera, nemligen Hemmet. Orsaken till Ivans Svaghet tror jag även jag kan berätta, Han bodde ensam uti ett litet tellt i Kallagans för omkring 4 år umgecks alldrig med någon Menniska mera än då han gek och hämtade Sin Proviant velket var merendels 2 gånger i månaden. han även arbetade sin mina ensam och de delade Wattnet emällan sig det är möcke farligt ty här är flera her i landet som har tell och med blifvet svagsinta för det samma dock för en kort tid.

Ivan skrifver i dag till Herr Pastorn han säger att han har begärt för £ 100 att blifva sända till honom under adress Grey Mouth jag vill ej oponera honom sjelf i sina afärer men jag töcker det är ej säkerhet för honom eller någon annan heldre bära Stora penningesummor i

sina fecker her i landet emedan en fjerndel of populasjonen är ej annat än Sjalmar och man får akta sig väl för att undvika röfning, och hans kostnad här skall ej blifva dyr så länge han är under min vård, jag vell derfor säga i det närmaste vad det vell kosta

Omkostnader uti Half Ounce per månad 6/	£ 36	—	—
Pasage tell Mellbourne	5		
Från Mel. till Sydney	2		
Från Sydney till Melbourne	2		
Kläder och allehanda utgifter i Sydn. o Mel	10		
Summa £		55.0.0.	

Så jag töcker för hans egen säkerhet han skulle hafva ej öfver 60£ att draga uti Grey Mouth och rästen blifva sänd till Konsuln uti Melbourne velkens Själdighet det är att hjälpa honom till en god och billig Passage hem och ha några peng. i Plånboken när han kom till Nora.

Jag har försökt afråda honom att gå till Sydney men här har han några saker der han vell ej lemna efter sig. her är alldrig någon dierek Communitjon emellan New Zealand och Sydney. Så det vell blifva en stor sjelnad i kostnaden. Emedan Papperet hinner till vell jag låta pastoren veta lite om min egen historia jag lemnade mitt hem uti 1845, jag har seglat för Norge Holland Amerika Mexiko. 1856 kom jag till Australien och har hela tiden varit uti minorna 3 gånger har jag varit färdig att gå hem med en stor del penning, men genom oförsegtiga spekulationer har allt gått lika fort som jag kunna fått det men jag har gusje haft ett godt humor och alldrig varit villrådig om jag får skryta med mig sjelf så allting har gått bra upp till dato. Min mina här är räknad för att vara den bästa på platsen men jag har ännu ej samlat mera än just lite feckpenningar, men det ser ut som jag skulle kunna samla några £ på ett par år om det löckas enligt uträkning så vill jag då gå hem och stanna der för mina öfriga dagar. Jag blir snart 43 år gammal och det är ej försnart velken dag jag får ett hem. Guldlandet är ej det bästa att vara på för en gammal Gubbe. Jag har många Slägtingar i Sverige deribland har jag 3 Svågrar Som äro präster Strömbom Stålhammar och Cavalli, 2 Bröder som äro Länsmän och jag tror de alla har det bra och det är endast jag som har kommit på den Galna vägen till Guldminorna.

Jag är möcke ledsen för att hafva så dåliga tidningar att sända Herr Pastorn men jag töcker jag skulle göra orätt om jag ej lät pastorn veta hur Ivan har och har haft det för en lång tid, jag får också säga han är ej passande för en minare ty han vell gå helt och hållet efter Geologien vilken han studerar bittida och sent den der är alls inte god för en minare det är endast Praktik och arbete som bringar guldet Han studerar även Botanic även Poletik.

Jag får nu sluta mina slarviga rader och jag hoppas att om Herrn ej kan läsa det allt åtminstone första. Deta är gort med en god mening dock ej mera än vad var och en bör göra för sin Landsman, hadde jag ej lämnat skolan så bettid skulle jag nog utleft mig bättre.

Jag skulle möcke önska att få några rader från herr, om jag kan göra någonting för Ivan efter Pastorns önskan så vell jag järna
Algot Löndahl

*Min adress är Algot Löndahl
Grey Mouth Half Ounce New Zealand*

P.S. var god och ej på minsta vis låta Ivan veta att jag har skrifvet till Herrn ty då velle han säkert bliva förbankad på mig.

Sista brevet till Sverige

Nelson 4th October 1872. New Zealand.

Min kära älskade Bror.

Jag är ledsen att underrätta dig att vår Herre Gud är snart att bortaga din broder Ivan jag har lungsot och hjärnfever. Jag är repenting för mina synder och hoppas att vår Gud alsmäktig vill göra min salighet. Jag tror att jag ej vill lefva länge kanske, Jag skickar dig hem följande articles, Alla mina bref och porträtter och redogörelse för mitt arv, alla mina Copied bref och andra scrifningar. Hälsa alla mina anhöriga Alla mina andra porträtter du får snart et sorgbref från din tillgifna Broder Ivan.

Pengarna som jag skickad för hafva ej kommit
din tillgifna Broder

*Jag dör kanske i morgon bittida
Gud förbarma mig –*

Things to be sendt to Sweden.

Letters from my brother, Letters of my own account of my inheritance, and interest therof. All the portraits and all the Journals are to be sent if in case I die before the letter end of November when I expect some money from home to defray the expences of postage

-----

Nelson 4th October 1872

New Zealand

Min kärre älskade Bror.

Jag är ledsen att underätta dig
att värdig Gud är snart att
vortiga. & din bröder Ivarn jag
har angret att tjära för
Jag är repenting för mina Gudar
och hoppas att vår Gud allmänt
vill göra min salighet jag tror att
jag ej vill lifva länge snart
jag skickar dig hem följande
artiklar, alla mina bref och
porträtter och redogörelse för min
ors, alla mina Copied bref
och andra skrifningar
Hälsa alla mina anhöriga

Alla mina andra porträtter
du får snart ett sorgbref
från din tillgifna Bröder Ivarn
i Pongarna som jag skickar för
hoppa ej kommit
din tillgifna Bröder

Jag döer kanske
i morgon kvällen.
Gud förbarma mig.

Detta är sannerligen »sista brevet till Sverige». Det är ett djupt gripande mänskligt dokument. Den döende Ivans tidigare så pregnanta handstil har här förlorat sin stringens.

Half Ons den 24 November 1872.

Tell Herr Magister R. Billmanson Nora

Med några rader får jag underrätta pastorn om hans broders förhållanden på hans sista dagar här uti lifvet, som underrätter till hans död äro för 3 veckor sedan sända så behöver jag ej nämna det.

När jag skref till Herr Pastorn förra gången såg jag nog att hans humör hvar ej som det borde vara män jag trodde han skulle blifva bättre så jag velle ej omtala hans sorgeliga förhållande, han stannade hos mig för omkring 3 veckor efter som jag skref och han blef ej bättre utan i stället värre för varje dag och ingen Doktor fans här i närheten Jag rådfrågade mig med många vad det bästa vore att göra beslutet blef att vi sände honom till Grey Mouth, var han var några veckor under Docktors, Docktorarnas beslut var att han var vansenig och han sändes till the Lunatic Asylum, jag skref tell honom der, men han svarade mig ej, sedan skref jag till förmannen der och jag feck det sorgli svar att han var död. Med nästa post vell jag skrifva tell Nelson och bedja Butler att taga vara på hans saker tills vidare, jag tror ej att han hadde någonting af något värde utan det skulle vara några dokumenter, men han nämnde några specimenter som han hadde samlat i New South Wales velka han velle taga med sig hem och gifva tell Museum i Stockholm.

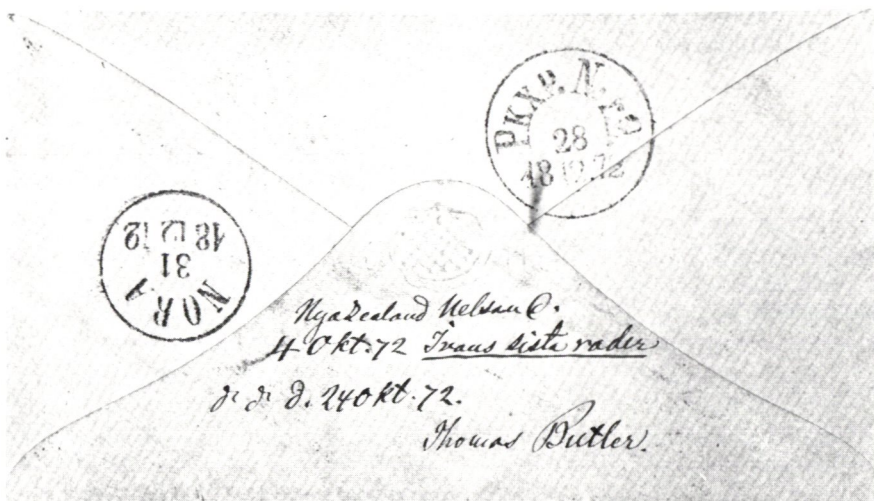
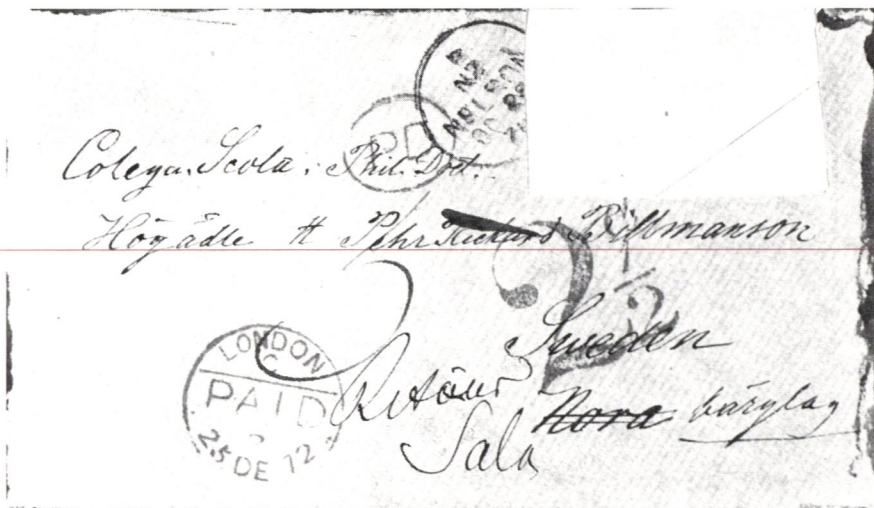
Han nämnde för mig att de penningar han väntade från Hemmet skulle blifva Adresserade till Union Bank Grey Mouth, så jag vell också skrifva tell Bankören der och underrätt honom om hans död och för honom att sända penningarna tillbaka om de kommer. Under tiden Ivan var här geck ja i borgen för honom för vad han behöfde, velka räkningar jag innesluter emedan han trodde att han hadde någon förmögenhet i Sverige, der är en räkning på £ 2.10.0 vilken jag har betalt. Der är också £ 3.10.0 han feck Contant från mig, sedan är der 2 Räkningar vilka ej ännu äro betalda, om herr Pastorn sänder dessa penningar tell mig, var god tag en tjeck på Bank of New Zealand om lägligt. Jag innesluter också svaret som jag ärhöll från Nelson. Mitt namn är olika stavat på dessa räkningar men Engelsmännen ha svårt för att stafva Svenska namn rätt. Om Herr Pastorn skulle vilja hava några vidare underrättelser om Ivans afärer låt mig veta vad det är och jag vell göra vad jag kan i den saken. Emedan jag är en dålig skrifvare får jag sluta mina få rader.

Tecknar Pastorns Ödmjukaste tjänare

Algot Löndahl

adress Mr. Algot Löndahl Half Ounce Greymouth West Coost,
New Zealand.

På brevet omslag står Ivans sista rader. Postens stämplat berättar för oss hur detta brev nådde vårt land och släkten här hemma.

Half Ounce October 11th 1872.

Received from Mr Andrew Lundahl the Sum of two pund ten Shilling Sterling on behalf om Mr Bilmanson being the price of a pair of Boots for his party.

Gus Ericsson.

Samtidigt som Ivan Feodor Billmanson skriver brevet om sin förestående död sitter hans bror och skriver ett sorgkantat brev från Sverige. Fadern, den respekterade och älskade är död. Brevan bör ha mötts på sin väg till adressaten. Varken son eller fader får vetskap om den andres död. Livet är underligt, döden likaså.

100 år senare.

Lagom till 100-årsminnet efter sin släkting företog sig fru Barbro Levinsson, Hjärnarp, att ordna upp dokumenten och breven efter Ivan Feodor Billmanson. Det blev ett mycket omfattande arbete att tyda och renskriva den stora brevsamlingen. Ytterligare material insamlades dessutom. Till slut var den 288 dokument omfattande samlingen färdig och ställdes till Emigrantinstitutets förfogande. Det ytliga skummande som gjorts i dessa mina två artiklar visar vilket kulturhistoriskt och mänskligt värde denna samling rymmer.

Jag framför till Fru Barbro Levinsson och till Emigrantinstitutet ett hjärtligt tack för hjälp och lån av material!

Fru Levinsson kom nu inte att stanna vid det omfattande arbete hon redan gjort. Hon ställde sig frågan: Var myllades den döde ner? Var fick Ivan sin grav?

Genom kontakter på Nya Zeeland kunde Fru Levinsson få svaret. Ivan Feodor Billmanson fick sin grav på sluttningen av en högt belägen kyrkogård. Från graven är en underbar utsikt på tre sidor mot det pittoreska bondelandskapet medan den fjärde sidan vätter mot staden och havet. Graven smyckas nu med blommor, som en hälsning från slakten hundra år senare och från hemlandet på andra sidan jordklotet.